

OVER LEERDAM

Leerdam is een stad en gemeente in Zuid-Holland. De gemeente telt momenteel ruim 20.000 inwoners. Het riviertje de Linge bepaalt de sfeer van het landschap. De stad ligt in het oostelijke gedeelte van de Vijfheerenlanden. Van de molens die de polders bemaalden, is de wipmolen Ter Leede bewaard gebleven. Hierin is dus de oorspronkelijke naam van Leerdam nog bewaard. Leerdam heeft een spoorwegstation met een stationsgebouw uit 1881. Dat is mooi gerestaureerd en nu restaurant. Daar gaan we koffie drinken met gebak. De NS is vervangen door Arriva, die de treindienst verzorgt van Geldermalsen naar Dordrecht. De Merwede-Lingelijn zeggen ze in Leerdam.

De OPA (politieke partij) van Leerdam heet Leerdam 2000 en is met 6 zetels twee keer zo groot als de PvdA, en het CDA, en drie keer zo groot als de VVD. Maar de SGP valt hier ook nog op met 3 zetels, we komen dan ook in de Biblebelt. De Christelijke partijen hebben samen 9 zetels, maar geen meerderheid, want er zijn 19 zetels te verdelen. Misschien vindt u het jammer, maar D66, Groen Links, SP en ouderenpartij kennen ze hier niet.

Leerdam kent een groot aantal kerken. Opvallend zijn vooral de vele reformatorische kerken, onder meer een Gereformeerde Gemeente (461 leden), een Gereformeerde Gemeente in Nederland (647 leden), een Oud Gereformeerde Gemeente in Nederland (400 leden) en een Christelijk Gereformeerde Kerk (321 leden).

Conclusie: Leerdam is geen Alkmaar. Ik hoop dat we straks de stad in mogen, want sinds dit weekend staan we hier bekend van de begraafplaatsrel, wat in zo'n keurig stadje er gauw op lijkt alsof we van een andere planeet komen. Als we vanmiddag terug gaan weten ze vast dat het wel mee valt: keurig volk, die van Alkmaar, net Leerdammers. Maar houdt uw tatoeages toch maar bedekt. Je weet maar nooit.

...

Leerdam komt voor het eerst ter sprake in 1143 en wordt vermeld als Ter Lede of Ter Leede. Het is op dat moment een heerlijkheid van de Heren van der Lede, waaruit het geslacht Van Arkel ontsproot. De heren hebben het in hun bezit tot 1305 waarna het gebied in handen komt van de heren van Arkel. In 1382 verkrijgt Leerdam stadsrechten van Otto van Arkel, Leerdam ontving zelfs een tweede keer stadsrechten in 1407 van Willem VI van Holland.

Na de Arkelse Oorlogen (1401-1412) werd het leen van Arkel door Holland ingevorderd. In 1428 verkreeg het geslacht Van Egmond het gebied tot halverwege de 16e eeuw, waarna het aan het huis Oranje-Nassau kwam (via het huwelijk van Anna van Egmond met Willem van Oranje). (En het geslacht Van Egmond kennen wij natuurlijk ook, van ons kustdorp Egmond, de resten

van het kasteel in Egmond aan de Hoef, van de onthoofding van Egmond en Hoorne ten tijde van het begin van de 80-jarig oorlog, op 5 juni 1568 in Brussel.) Leerdam heeft nog steeds een graaf van het huis Oranje-Nassau, jawel, onze koning Willem Alexander!

De rijke historie van het stadje Leerdam kan worden gevonden in goed bewaarde historische gebouwen zoals de Grote Kerk, het Hofje van mevrouw Van Aerden, de overgebleven en gedeeltelijk gerestaureerde stadsmuren van de Zuidwal en het Oude Raadhuis.

Aan de gracht aan de zuidkant van de stad stond ooit een kasteel, het Kasteel van Leerdam. Dit is compleet verwoest door de Spanjaarden in 1574 en nooit meer opnieuw opgebouwd. Toch lukt het Maria van Oranje, oudste dochter van Willem van Oranje en diens eerste vrouw Anna van Egmond, nog om er te wonen. Zij bestuurde vanuit hier het graafschap. Ze schijnt een beeldschone vrouw te zijn geweest, voor wie de graaf Philips van Hohenlohe uit Württemberg, boven Stuttgart, helemaal te paard naar deze streken kwam om zijn geliefde te ontmoeten. Philips werd generaal in het leger van de Prins, maar zijn stijl van guerrillastrijder stond vader Willem niet aan. Hij vond het maar een waaghals, met een drankprobleem bovendien. Na Willens overlijden moest oudste broer Maurits wat vinden van het huwelijk van Maria en Philips en die vond het ook niks. Pas op haar 39 durfde Maria te trouwen met haar Flip, die het er met al die strijd levend van had afgebracht en nog steeds gek was op zijn Rietje. Z moest er wel een proces voer voeren bij de Raad van State, want Maurits bleef zich verzetten. Ze kregen geen kinderen. Deden samen wel veel goed werk. Zij was als gravin van Buren en Leerdam zeer geliefd om haar wijze, zachtmoedige bestuur. Hij wordt wel de stichter van Zeeuws-Vlaanderen genoemd, vanwege het bedijken en droogmaken van de daar eerder ondergestroomde gronden. Het leven van die twee, de enorme ruzies over de erfenis van pa Willem, vooral tussen Maurits en Frederik Hendrik, en het vrij zien te krijgen van die andere zoon Philips Willem, die 20 jaar gevangen zat bij Philips II in Spanje, leveren bij elkaar fraaie romanstof op. Het is de moeite waard om eens wat te grasduinen in die geschiedenis. Smullen, verzeker ik u. Nou, ons Leerdam speelde daarin als decor een belangrijke rol.

In 1770 bouwde men hier dus het vrouwenhofje: het Hofje van Mevrouw Van Aerden. Dit is nu het museum dat we gaan bezoeken. Ook weer zo'n mooi verhaal. Mevrouw Van Aerden heet zo omdat ze getrouwd was met Pieter van Aerden. was zijn tweede vrouw en heette zelf Maria Ponderus (1672-1764). Pieter was 20 jaar ouder en stierf in 1719. Maria was dus 45 jaar weduwe. Ze had drie kinderen, maar die stierven alle drie al veel eerder dan zij, op 92-jarige leeftijd. Maria en Pieter waren rijk, hadden goede banden met de Oranjes en hielden van kunst. Eerst hingen ze alles op in hun huis in Den Haag. Maria liet

met haar erfenis een hofje bouwen op de plek van het oude kasteel met speciale toestemming van Prins Willem V, de toenmalige graaf van Leerdam. Ze bepaalde in haar testament, dat alle kunst uit Den Haag naar de regentenkamer van het hofje moest komen. Dus kunt u er vandaag nog topstukken van Frans Hals, Jacob van Ruysdael, Gerard Terborch en anderen zien. Een onverwachte kunstschat in het bescheiden Leerdam. U zult er van genieten.

De monumentale stadsmuur aan de Zuidwal en de grachten laten zien hoe versterkt de stad Leerdam was. Er waren 4 poorten in de stadsmuur. Deze poorten zijn echter in de 19e eeuw gesloopt, zoals overal in Nederland. In Alkmaar werden ze toen ook gesloopt. Niet meer nodig.

In de Kerkstraat, tegenover het Hofje van Mevrouw van Aerden bevond zich het Schoonhuis of Drossaardshuis. Het enige wat er nu nog van over is, is het poortje met daarboven de tekst "Vriheyd en is om gheen gelt te coop" (dus Vrijheid is voor geen geld te koop M.a.w. wees daar heel zuinig op). Tegenwoordig is het de ingang van een winkel. Probeer het niet te missen, want het is een juweeltje dat poortje dan.

Vanaf de 18e eeuw werd Leerdam sterk beïnvloed door de glas- en de houtindustrie. De huidige Glasfabriek Leerdam is internationaal bekend als de 'Royal Leerdam' en 'Royal Leerdam Crystal'. Royal Leerdam Crystal maakt onderdeel uit van de Koninklijke Porceleyne Fles/ Royal Delft (nb. In 2013 met elkaar bezocht op Pinksterdrie met de HVA!) Wij bezoeken de echte fabriek, waar we het glasblazen zullen zien. In de haven is ook nog een toeristische glasblazerij. Die slaan we over. Kunt u eventueel vanmiddag in uw vrije tijd zelf bezoeken.

De geschiedenis van de glasfabriek krijgen we natuurlijk van onze gids ter plekke te horen. Maar weet alvast, dat die terug gaat tot 1765 toen de Duitse broers Pelgrim als de eerste glasblazers in deze streek een zgn. 'zwarthut' oprichten. Ze konden er donkergroen glaswerk maken. De fabriek zoals we die nu kennen stamt in oorsprong uit 1878. Grote delen ervan zijn er nog steeds. We gaan het zien, niet helemaal, want dat zou de hele dag vullen. We maken een keuze en zien vooral het ambachtelijke deel. De machinale glasfabricage is voor bezoekers gesloten. We zien ook de glaswinkel, die er bij hoort. Ik geef u een tip: mocht u wat moois zien en willen kopen, -en dat geldt wellicht ook voor de kunstwinkel bij het Museum later op de dag-, dan hoeft u het niet per se heel voorzichtig mee te dragen voor de rest van de dag. U kunt het eenvoudig en veilig door de winkels laten verzenden naar uw huisadres. We hebben dat speciaal even voor u gecontroleerd.

Houdt u niet van glas, dan heeft u pech. Maar ja, Leerdam geniet tegenwoordig ook faam door de Leerdammer kaas, die overigens in Schoonrewoerd verderop wordt geproduceerd. Maar die is gewoon ook in Alkmaar bij AH of Jumbo te koop.

We lunchen op de Linge, tijdens een vaartocht met een mooie boot. Op het punt waar de boot vertrekt ziet u ook het restaurant direct aan het water, waar we de afscheidsborrel hebben.

Het laatste deel van de middag voor de borrel is er tijd voor het glasmuseum of voor een wandeling. Heeft u een museumjaarkaart dan gaat u dus gratis naar binnen, anders betaalt u voor een kaartje. Het is ons Nationaal Glasmuseum, onlangs opnieuw ingericht. Je ziet er treffende voorbeelden van de glasblaaskunst uit het verleden en tot de huidige tijd. Verdeeld over enkele fraaie panden aan de Linge, vlak buiten de stad. We brengen en halen u dus met de bus.

Kiest u voor de wandeling, dan vindt u een mooi, compact monumentenstadje met veel gezellige kleine winkels. Veel kleiner dan Alkmaar overigens, maar met prachtige gebouwen. De laatgotische bakstenen kruiskerk is erg mooi, uit dezelfde bouwperiode als onze grote kerk, dus eind 15^e, begin 16^e eeuw. Of hij open is weten we niet. Protestantse kerken zijn buiten de eredienst niet vaak opengesteld. Maar van buiten is hij ook fotogeniek. De Stadsmuur bij de Linge geeft u een idee hoe het er bij ons tot midden 16^e eeuw heeft uitgezien, hoewel die van Alkmaar nog wat groter en hoger zullen zijn geweest. Deze in Leerdam lijken wel nieuw, maar ze zijn dan ook grondig gerestaureerd. In je fantasie denk je er de inmiddels afgebroken muren rond de andere zijden van de stad bij, met de monumentale stadspoorten.

U krijgt van ons een stadsplattegrondje, zodat u niet kunt verdwalen, als u kunt kaartlezen tenminste. Mocht het toch mis gaan, vraagt u maar naar de haven, dan ziet u weer de boot liggen met ernaast het borrelrestaurant. Vandaar vertrekken we ook weer naar Alkmaar. Probeert u zich aan de tijden te houden. We hebben een vol programma, dat de moeite waard is. Maar het is zonde om tijd te vermorsen voor een enkeling, die toch nog wat langer in een winkel blijft hangen om nog dat ene aparte vaasje ook te kopen. Bespaar dat de hele groep.

Heeft u onze 06-nummers ergens genoteerd of in uw mobiel? Je weet maar nooit.

Fijne dag met elkaar!!